

Kapitola 11

Dálný východ v české zahraniční politice

Rudolf Fürst

DÁLŇNÝ VÝCHOD V ČESKÉ ZAHRAŇIČNÍ POLITICE: VÝCHODISKA A POLITICKÝ KONTEXT

Stejně jak v předchozích vydáních této analytické monografie je teritoriálně zaměřená část věnovaná Dálnému východu (DV) orientována na Čínu, Japonsko, oba korejské státy – Korejskou republiku (KR) a Korejskou lidově demokratickou republiku (KĽDR), Tchaj-wan a Mongolsko. Ačkoliv Česká republika dlouhodobě nemá na DV specifické politické zájmy a podobně jako země EU spatřuje v této části Asie především potenciální ekonomické partnery, v širším časovém a regionálním kontextu se potvrzuje existující trend silících ekonomických vazeb zemí V4 s Jižní Koreou, Japonskem a Čínou, ale také rostoucí sblížování s Čínou v rámci strategického partnerství EU–ČĽR, které doprovází nárůst politické agendy, vesměs napojené na ekonomické diplomacie. Ve srovnání s předchozím rokem 2015, kdy ČR jako předsedající země V4 absolvovala summity V4 s KR a Japonskem a kdy došlo během návštěvy korejské prezidentky v Praze k vyhlášení strategického partnerství KR–ČR, rok 2016 byl rokem Číny v Česku, jak historicky první návštěvou čínského prezidenta v Praze, tak také oficiálním vyhlášením česko-čínského strategického partnerství.

Pokračoval tak proaktivní trend české politiky pragmatického přiblížení k Číně od zvolení Miloše Zemana prezidentem v přímých volbách a nástupu Rusnokovy dočasné vlády. Česká republika v průběhu tří let výrazně postoupila v hierarchii formátu 1+16 i v celé EU do pomyslného prominentního postavení strategického partnera ČĽR. Takto formálně elitní pozici v bilaterálních kontaktech s Čínou v Evropě zatím zastávají (s drobnými nuancemi ve formálním pojmenování) Velká Británie, Německo, Francie, Itálie, Španělsko, Portugalsko, Dánsko, Irsko, Polsko, Srbsko, Ukrajina, Rusko a Bělorusko, v daném roce se k němu rychle blížila i jednání ČĽR s Maďarskem. Česká bilaterální agenda s ČĽR se oficiálně přihlásila k čínskému transkontinentálnímu megaprojektu „Jeden pás – jedna cesta“ – *One Belt, One Road* (viz dále jako OBOR), aniž by však konkrétně přijala jakýkoliv investiční projekt

v rámci OBOR související s dopravní a energetickou infrastrukturou, kromě přímých leteckých spojení s ČLR. Pozice ČR je tak v daném formátu spíše formální.

I přes lineárně narůstající objem hospodářské agendy, politických kontaktů, regionální spolupráce, agendy ve sféře vědy, školství, kultury a turistiky, ve všech uvedených evropských státech je ve vztazích s ČLR často evidentní nespokojenost s pomalým tempem uskutečňování investičních akcí a s obtížným přístupem na čínský trh. Přes navenek vstřícné postoje silných evropských aktérů pro čínský megaprojekt OBOR, jak z Bruselu, tak i z jednotlivých evropských států (typicky Německo, Francie, Velká Británie, Itálie, Španělsko, Nizozemsko, Polsko, Maďarsko),¹ to neubírá nic na jejich kritická reflexi. Ta se týká zejména ekonomických otázek, především chybějících obchodních reciprocit a obtížné formální přijatelnosti ČLR jako tržní ekonomiky pro udělení statutu MES. Konkurence levných čínských exportů se však zatím nejvíe jako mobilizující politické téma v evropských vnitřních politikách, jak se stalo v americké předvolební kampani 2017.

Poté, co v předchozím roce dosáhly bilaterální vztahy s Jižní Koreou historicky nejvyšší úroveň (též také v rámci V4 + KR), se ve sledovaném roce 2016 hlavní politické dění soustředilo především k dovršení strategického partnerství s Čínou, předjednaného a předběžně oznámeného v předchozím roce. Česká politika vůči ČLR se v rámci Evropy jeví jako sdílení širšího proudu, avšak politické a ekonomické přibližování EU s Čínou je v ČR kromě vládních institucí (včetně Poslanecké sněmovny PČR a regionálních reprezentací) v této souvislosti ve veřejných debatách nebráno na zřetel. Podobně je možno vzestup česko-čínské agendy číst i v rámci formátu 1+16, kde vedle ČR došlo k největší gradaci překvapivě v Pobaltí, méně překvapivě zejména ve většině států vzniklých rozpadem Jugoslávie.² Ačkoliv měla Praha příslibem konání summitu 1+16 pro daný rok, jako hostitel byla nakonec vyhlášena Budapešť. Význam Maďarska a Polska pro srovnání s ČR slouží jako vodítka k nepřeceňování vlastní výjimečnosti, ale současně také potvrzuje zájem Pekingu o země V4 v rámci celoevropské, i východoevropské (1+16) strategie. Celkově však v české politice vůči Číně převažovaly vlastní individuální pragmatické zájmy.

Tento vzestup orientace na Čínu vycházející z patrného celoevropského trendu a doposud nezvykle silného konsenzu politických a ekonomických elit včetně lobbistických skupin byl v ČR současně provázen stále hlasitějšími výhradami k obtížné politické přijatelnosti asijské mocnosti jak ze strany politické opozice, tak zejména většiny médií a občanského sektoru. Čína coby silně polarizující téma přerůstá stále více do výrazného vnitropolitického rozkolu, který kromě obvyklých akcentů na českou demokratickou identitu s poukazem k domnělému odkazu Václava Havla začal akcelarovat směrem k sekuritizačnímu apelu zdůrazňujícímu domnělá bezpečnostní rizika cestou masivních investic šanghajske skupiny CEFC a v mediálním diskurzu dokonce otevřením otázky samotné přijatelnosti Číny jako takto exponovaného partnera. Vyhrocení domácí politické debaty mezi zastánci pročínské politiky a jejich odpůrci vyjevilo odlišnost české společnosti jak od mainstreamu na západ od hranic, tak i odcizující posun v kontextu skupiny 16. Nepřipravenost mediálních aktérů a akademické sféry doprovázející ideologizaci na jedné straně a celkové zhrubnutí české politické debaty na druhé straně nijak nezdržovalo pokračující aktivizaci politické

agendy a předních aktérů – prezidenta, vlády, ministerstev, některých regionů a měst. Rostoucí odpor proti politice vůči ČLR v daném roce kulminoval do doposud bezprecedentní podoby nemající v Evropě obdoby. Demonstrací tohoto rozkolu byl způsob, jakým se odehrála podzimní návštěva dalajlamy v Praze, zhruba půl roku po uzavření strategického partnerství s ČLR. V této kapitole je tentokrát záměrně věnován o poznání větší prostor veřejné a mediální debatě, která byla v daném roce velmi intenzivní a polarizovaná.

Ostatní asijské země, zejména oba korejské státy, nebyly v českém vnitropolitickém prostředí ani v médiích předmětem politizace, ačkoliv při větší schopnosti vnímat vývoj v nich by k tomu příležitosti určitě mohly být, zejména pokud se jedná o možná bezpečnostní rizika.

DÁLNÝ VÝCHOD V ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITICE: AGENDA A POLITICKÉ UDÁLOSTI

Česká politika na Dálném východě byla ve sledovaném roce ve znamení Číny, kdy se uskutečnila první cesta hlavy státu ČLR do Prahy (od historické návštěvy prvního tajemníka KS Čao Ce-janga v roce 1987) a kdy došlo k oficiálnímu vyhlášení česko-čínského strategického partnerství. Česká politika vůči ČLR v doposud silném konsenzu vlády a prezidenta slavila úspěch – byť médií a veřejností masivně zpochybňovaný. Prezident Zeman byl po negativně přijímané návštěvě Pekingu v předešlém roce u příležitosti oslav konce druhé světové války nadále nejvíce viditelnou postavou.

Druhou nejvýznamnější politickou událostí byla cesta premiéra Bohumila Sobotky do Číny (16.–20. června), v doprovodu ministrů/yně dopravy Dana Ťoka, průmyslu a obchodu Jana Mládky a práce sociálních věcí Michaely Marksové. Návštěva české vládní delegace spojila bilaterální agendu na úrovni premiérů s harmonogramem regionální 1+16. Hlavními tématy však zůstaly body bilaterální ekonomické agendy, zejména v oblasti letectví, zdravotnictví, finančního sektoru a také regionální spolupráce. Premiér Sobotka absolvoval zahájení summitu ministrů zdravotnictví (už v pořadí druhého) zemí 1+16 v Su-čou (s vicepremiérkou Liou Jen-tung). Program českého premiéra zahrnoval dále samostatná setkání s premiérem Li Kche-čchiangem, vicepremiérem pro ekonomiku Ma Kaj a vicepremiérkou Liou Jen-tung. V debatě o MES Sobotka trval na společném stanovisku EU.³ Jednal posléze také s předsedou Komise pro bankovní regulaci a s ředitelem ICBC (Industrial and Commercial Bank of China), která otevře pobočku v Praze, jež spustí online obchodování v rámci české sekce na webu ICBC.

Český premiér také jednal o příštím summitu pro Prahu (Peking později na podzim ve výběru upřednostnil Budapešť), dále zahajoval „A summit of Local Leaders“ v Tchang-šanu a podnikatelský veletrh zemí 1+16, mimo to absolvoval setkání s podnikatelskými zástupci v provincii Če-Ťiajng, a pronesl projev na Pekingské univerzitě. Separátně se sešel s primátory Pekingu a Šanghaje, a proběhla také jednání v čínském úřadě pro civilní letectví.

I přes masivní převahu čínské agendy se v daném roce nepřerušila letitá tradice neoficiálních politických vztahů s Tchaj-wanem, kam byla pozvána delegace Senátu PČR vedená předsedou senátního Klubu přátel Tchaj-wanu Miroslavem Antlem. Delegace byla přijata na dvou ministerstvech (ministerstvo spravedlnosti a ministerstvo financí), v Nadaci pro výměnu přes Tchajwanskou úžinu, na Policejním ředitelství a v Úřadu pro vyšetřování.⁴ Inaugurace nové prezidentky Cchaj Jing-wen (Tsai Ing-wen) zvolené za Demokratickou pokrokovou stranu (DPP) se za ČR zúčastnil Alexandr Vondra, jako bývalý ministr vlády. Ceremoniálu bylo přítomno 48 pozvaných politiků z Evropy, mj. pět zástupců Evropského parlamentu (mezi nimi poslankyně Michaela Šojdrová) a z jednotlivých zemí vesměs bývalí poslanci a ministři např. z Německa, Francie, Dánska, Velké Británie, Nizozemska, Dánska, Slovenska).⁵

V agendě s Jižní Koreou se po uplynulém roce významná politická setkání neuskutečnila, v případě KLDK zůstala agenda na neurčito ochromena v důsledku mezinárodního napětí v blízkosti Korejského poloostrova. Dramatické vnitropolitické události, které vedly nakonec k sesazení jihokorejské prezidentky, pak nebyly v ČR tématem, jen okrajovou zmínkou v mainstreamových médiích.

Ekonomická agenda

Čínská investiční aktivita v rámci celé EU ve sledovaném roce zaznamenala historicky nejvyšší hodnoty jak nominálně, tj. 35 mld. EUR, tak ve své meziroční gradaci o 77 %.⁶ Akcelerující sblížování Evropy s ČLR vyvolává na evropské straně potřebu reformulovat normy a korektivy na ochranu vlastních strategických zájmů a také nutí k větší asertivitě pro vyjednání většího otevření čínských trhů pro EU, jak formulovala zejména německá strana ústy velvyslance v Pekingu a také ministra pro ekonomiku Sigmara Gabriela během jeho oficiální návštěvy v ČLR.⁷ Součástí těchto urgentních nároků je také dohled nad kapitálovými vstupy z mimoevropských asijských destinací a ekonomická bezpečnost. Česká republika se v tomto směru ve skupině postkomunistických států stává jednou ze zemí zasluhující pozornost. Pro českou zkušenost se jeví bilaterální agendy Německa a Polska jako zdroj důležitých poznatků. Evropská unie si s Čínou nerozumí v celé řadě politických témat, současně však je oceňován posun Pekingu zejména v ekologických tématech.⁸

Zatímco exporty zboží do zemí DV nikdy nepředstavovaly v ČR v celkových objemech podstatnou položku, vzestup investic z Číny byl v daném roce hlavní událostí. Potvrdil se tím příznivý trend dramatického nárůstu investic z ČLR do Evropy, s klesajícími hodnotami ze západu EU na východ. Slavnostně oznámená memoranda o investicích na Pražském hradě uváděla v součtech sumy přesahující 7 mld. EUR do roku 2020,⁹ v reálném čase do konce roku 2016 se statistické výhledy jevíly evidentně menší. K hlavním položkám ohlášeným už v předešlém roce patřily vstupy CEFC do J&T v podobě navýšení kapitálu na 50 %, akvizice podílů v letecké společnosti Travel Service, v mediální skupině Médea Group a Empresa Media, v pivovaru Lobkowicz a kompletní akvizice fotbalového klubu Slavia i se stadiónem. Akvizicí největší cestovní kanceláře Invia.cz získá CEFC propojením s Travel Service silné postavení v turistu mezi Čínou a střední Evropou.¹⁰ Mimo transakce s J&T CEFC kou-

pila od skupiny Penta komplex administrativních budov Florentinum za 2 mld. Kč. Ke konci roku *Lidové noviny* vyčísly s odvoláním na vedení CEFC v Praze výši investic CEFC na 22,8 mld. Kč.¹¹

Oficiální statistiky ČNB pro daný rok nebyly k dispozici, avšak podle statistiky Rhodium Group došlo k meziročnímu vzestupu PZI z Číny do ČR z 68 mil. EUR (v roce 2015) na 362 mil. EUR (2016), kumulativní investice z ČLR dle stejného zdroje činily 569 mil. EUR.¹² Tento meziroční rozdíl, který činí přes 500 %, je třeba číst v kontextu prudkého nárůstu čínských PZI do EU a také s ohledem na dosud relativně nízkou hladinu čínských investic v porovnání s ostatními asijskými investory.

Čína se v roce 2016 stala již třetím největším obchodním partnerem ČR, problémem je trvale narůstající obchodní deficit, dosahující již 414 mld. Kč,¹³ vzhledem k přebytku celkové obchodní bilance však nikoliv akutní. Český vývoz do ČLR dokonce mírně poklesl, patrně v důsledku globálních vlivů a zpomalování růstu HDP v Číně samé, ve statistice není obsažen podíl reexportů, neboť ČR jako subdodavatelská země (zejména do Německa) nefiguruje u části vývozu jako finální exportér. V anketě Svazu průmyslu a dopravy, jak české podniky přistupují k alternativě udělení MES Číně, 64 % nebylo proti, 36 % udělení odmítlo.¹⁴ Nejvíce dotčení levnými dovozy oceli se cítí oceláři v Moravskoslezském kraji. Čína je v EU obecně pokládána za ekonomiku, která parametrů MES nedosahuje a ČR oficiální stanovisko během jednání s ČLR nespécifikovala. Česká republika se nestala členem Asijské investiční rozvojové banky (AIIB), ačkoliv tak většina důležitých evropských zemí učinila. Obchod s DV celkově spíše stagnoval, ale s dobrou strukturou vývozu tvořenou dopravními zařízeními a stroji, blížíci se strukturálnímu složení spíše srovnatelnému se západními státy. Nezanedbatelnou položkou českých exportů do Číny by mohly být potravinářské výrobky, zejména maso a mléko, o dovozních licencích průběžně jedná Ministerstvo zemědělství ČR (MZe).

O tom, jak se velké investice z Asie realizují na etapy a často se značnými komplikacemi, se mohlo přesvědčit Brno, kde ohlášená investice okolo jedné miliardy Kč tchajwanské HTC do nového servisního centra byla na poslední chvíli zrušena.¹⁵ Na rozdíl od toho tchajwanský Foxconn, již roky sídlící v Pardubicích, ohlásil memorandum na 100 mil. USD pro další rozšíření výroby,¹⁶ průběh realizace investice zatím nebyl v tisku komentován.

DÁLŇNÝ VÝCHOD V ČESKÉ ZAHRAŇIČNÍ POLITICE: IDENTIFIKACE HLAVNÍCH AKTÉRŮ

Napětí ze summitu EU–ČLR se v daném roce na české straně neprojeвило, premiér Sobotka ani MZV nevydali žádné veřejné prohlášení a Praha zůstala zcela stranou jakýchkoliv pročínských stanovisek ve sporu o souostroví Spratley, když rozhodnutí mezinárodní arbitráže v neprospěch Pekingu vyšlo právě v době summitu EU–ČLR v Pekingu.

Návštěva prezidenta Si byla určitě v asijské agendě politickou událostí české postkomunistické historie. Čínskému představiteli se dostalo okázalého přivítání na úrovni

prezidenta, předsedy vlády a politických špiček. Jak se dalo čekat, nezvykle exponovaný formát vítání narážel na nevstřícné pocity Pražanů a většiny médií, vlajková výzdoba a příležitostné dekorace se staly terčem recesistů a lidskoprávních aktivistů.¹⁷ Jako v jiných metropolích světa, i v Praze se ambasádou organizované skupiny čínských vlastenců pustily do střetů s českými lidskoprávními aktivisty a individuálními účastníky protitibetských protestů, policie musela na ulicích zasahovat a několik osob zadržela. Někteří čeští občané byli napadáni skupinami Číňanů, kteří jim z rukou rvali tibetské vlajky a transparenty. Proti chování čínských skupin v jednotně červených tričkách a vybavených z ambasády pokyny, jak si při vítání počínat, se ohradila jak politická opozice, tak i např. ministr Daniel Herman. Nasazení policie a armády v den návštěvy prezidenta Si poté prošetřoval inspekční útvar GIBS, který nakonec konstatoval, že se policejní sbory nedopustily pochybení.¹⁸ Policie se snažila odstraňovat vyvěšené tibetské vlajky z dohledu hotelu, kde čínský prezident pobýval, dva civilní pracovníci policie se v budově FAMU zajímali o velkou tibetskou vlajku vyvěšenou na budově. Po protestech akademického vedení školy a medializaci trapné situace se nakonec oficiálně omluvil policejní prezident Tomáš Tuhý.¹⁹ Tyto zmíněné incidenty se staly oprávněně kritizovanou zátěží oficiální návštěvy čínského prezidenta v Praze.

Bez ohledu na fakt, že ČR uzavřela s ČLR strategické partnerství, se několik měsíců poté v Praze opět objevil tibetský dalajlama. Zatímco ministr zahraničních věcí požádal členy vlády, aby se setkání s dalajlamou zdrželi, a zejména tak neučinili na půdě státních institucí,²⁰ ministr kultury Herman tibetského hosta přijal v Nosticově paláci, v rezidenci ministerstva kultury. S ohledem na diplomatickou delikátnost situace se rozkol mezi MZV a MK zvýraznil tím, že setkání s dalajlamou byli přítomni dva místopředsedové parlamentu, tj. místopředseda Poslanecké sněmovny Jan Bartošek (KDU-ČSL) a místopředsedkyně Senátu Miluše Horská (KDU-ČSL). S dalajlamou se údajně setkal i místopředseda vlády a ministr Pavel Bělobrádek a ministr pro lidská práva Jiří Dienstbier.²¹ Setkání členů vlády s hlavou exilové reprezentace Tibetu vždy vyvolá formální protesty z čínské strany, a tak se také stalo.

Další významná akce se konala v Senátu, kde se debaty s tibetským hostem účastnilo zhruba 50 poslanců obou parlamentních komor.²² Dalajlamova návštěva v ČR byla v pořadí již jedenáctá,²³ ČR v tomto směru patří k světové špičce a vymyká se běžnému evropskému průměru. Program dalajlamy zahrnoval účast na konferenci Forum 2000, jemuž předcházelo veřejné přivítání hosta na Hradčanském náměstí. Způsob vítání dalajlamy se proměnil ve vnitropolitický střet, ve kterém ve veřejném mínění drtivě zvítězila opoziční koaliční aliance politických i formálně nepolitických aktérů, kteří společně odmítli pročínskou politiku ČSSD a prezidenta Zemana. Zatímco média bohatě věnovala prostor verzi ministra Hermana, který se dovolával svých občanských práv a nároku vést mezináboženský dialog z titulu své ministerské funkce, verze ministra zahraničních věcí Zaorálka zdůrazňující problém obtížné formální přijatelnosti představitele tibetské exilové vlády v české vládní instituci zankala co do pádnosti. Nuance formálních diplomatických postupů, které hrály v tomto případě zásadní roli, nemohly pro většinu diváků dávat jasný smysl. Ministr zahraničních věcí navíc ještě obrátil média proti sobě velmi neuváženým příměrem přijetí dalajlamy s přijímáním Konrada Henleina (v jiném historickém kontextu) jako

oficiálního představitele, za který se posléze omluvil.²⁴ Ministr kultury na vítězné vlně v jednom z prohlášení označil vážnost situace jako „*hru o páteř země*“.²⁵

Z formálního hlediska byla návštěva dalajlamy v sídle ministerstva kultury dobře zvládnutou politickou intrikou, kdy odmítnutí loajality vládě a porušení obvyklých diplomatických standardů bylo proměněno v úspěch u veřejného mínění. Účast dvou bývalých velvyslanců v USA, Martina Palouše a Petra Koláře, tč. lobbisty americké Squire Patton Boggs, naznačuje možnou spojitost s vnějšími aktéry v české agendě. Skutečnost, že české instituce, v čele s MZV, odmítly nárok čínské ambasády neumožnit návštěvu dalajlamy a nedovolit jeho vystupování na veřejnosti, se v liberální České republice bere jako naprostá samozřejmost. Tím však nelze přejít, že rozkol politických elit v názoru na Čínu je hluboký, neboť ostentativní podpora dalajlamy politickou opozicí byla vyjádřena i značným počtem koaličních politiků, kromě KDU-ČSL a ANO také J. Dienstbierem za ČSSD.

Následně vydaná petice čtyř nejvyšších ústavních činitelů, tj. prezidenta, předsedy vlády a předsedů obou parlamentních komor,²⁶ byla okolnostmi vynucená formální reakce, z pohledu přijetí u veřejnosti však katastrofa. Stručné znění prohlášení, které se distancovalo od přijetí dalajlamy na úrovni vládní instituce, bylo všemi médii zkresleně interpretováno jako projev podřizování se Pekingu. Server *Seznam.cz* uvedl, že podle předsedů obou parlamentních komor Jana Hamáčka a Milana Štěcha mělo být prohlášení určené čínské straně neveřejné, a že o zveřejnění se postaral prezident Zeman.²⁷ Pozici ministra Hermana podpořilo několik desítek významných kulturních institucí formou otevřeného dopisu, kterou podepsaly např. Česká filharmonie, Národní galerie, Národní divadlo, Národní památkový ústav, Národní filmový archiv a řada dalších divadel, galerií a muzeí.²⁸ Aféra s přijetím dalajlamy byla ve veřejných kritických deklaracích spojována s aférou Jiřího Bradyho a vyzněla jako společná demonstrace odporu proti prezidentu Zemanovi, jak s emotivní působivostí vyjádřil webový spot společného prohlášení divadelníků a herců s výzvou k občanskému neklidu,²⁹ či velké shromáždění na Staroměstském náměstí jako alternativní oslava státního svátku 28. října, kde neoficiálně odstartoval prezidentskou kampaň opoziční kandidát Michal Horáček.

Zatímco česká veřejnost prožívá vlastní představu boje za práva Tibetu, v ostatních evropských zemích se s něčím takovým, kromě tradičních Tibet groups a specializovaných nevládních organizací, lze sotva setkat. Postup ministra Hermana zachází za běžné způsoby politického chování v Evropě jak v případě vlád, tak i samotného Vatikánu. Katolická církev vede již od časů papeže Jana Pavla II. dlouholetá diskrétní jednání s Pekingem, papež Benedikt XVI. sice dalajlamu přijal v roce 2006, ale od té doby současný papež František vystupuje vůči ČLR vstřícněji než jeho předchůdci. Papež otevřeně žádosti dalajlamy o audienci opakovaně odmítl v roce 2012 („*due to obvious reasons*“),³⁰ a posléze také v roce 2015,³¹ v druhém případě dokonce u příležitosti setkání laureátů Nobelovy ceny míru v Římě. Je namístě namítnout, že strategie Vatikánu s ohledem na osud odhadem 100 mil. čínských katolíků a vizi pragmatického urovnání oficiálních vztahů s ČLR přesahuje půdorys manévrování českých křesťanských demokratů (KDU-ČSL). Například kancléřka Angela Merkelová (CDU) přijala dalajlamu dvakrát v budově kancléřství, poprvé v roce 2007 a poté i v roce 2015

– posléze již jen ve foyer budovy. Během návštěvy dalajlamy v Berlíně v roce 2016 byl tibetský host přijat už jen ministryní pro rozvojovou politiku Heidemarie Wiczorek-Zeul, a to k nelibosti kabinetu.³²

Dalajlamovo evropské turné v roce 2016 – pro srovnání s ČR – zahrnovalo vystoupení v Evropském parlamentu ve Štrasburku a také v Radě Evropy; poté Bratislavu, Prahu, Wroclav, Miláno a Curych. Kromě neformálního setkání slovenského prezidenta Andreje Kisky s dalajlamou v žádném z ostatních případů nedošlo k politizaci. Evropský parlament a Rada Evropy jsou vhodnými nadnárodními institucemi s kompetencí zabývat se starostí o lidská práva. V zemích se silnou katolickou tradicí jako Polsko a Itálie byl tibetský host přijat důstojným a působivým způsobem na půdě církevních a akademických institucí a případná politická setkání se uskutečnila diplomaticky taktním způsobem (typicky viz delegaci polských členů parlamentu, která přijela do Wroclavi),³³ tyto země se vyhnuly sporu s čínskou stranou o převažujícím formátu duchovního dialogu. Typickým trendem posledních let je právě přijímání dalajlamy mimo hlavní města.

Jinak tomu ovšem bylo v Praze, kde pro dalajlamu bylo připraveno veřejné přivítání na politicky ostentativně nejexponovanějším místě – na Hradčanském náměstí, Správa Pražského hradu však odmítla vydat povolení k výstavbě pódia a akci odmítla. Shromáždění asi tisícovky příznivců Tibetu se přesto uskutečnilo jen o pár desítek metrů dále v prostoru náležejícímu k Národní galerii. Projevy vítající dalajlamu a kritizující prezidenta Zemana, spolu s doprovodem tradiční tibetské sakrální hudby, zněly prostorem vítězně navzdory oponující straně Hradu. Střet o tzv. odkaz V. Havla, který vyvrcholil sporem o přijetí dalajlamy, byl ovšem z formálního hlediska evidentním popřením této tradice, protože bývalý prezident s výjimkou první návštěvy dalajlamy v roce 1990 posléze uznal potřebu součinnosti Kanceláře prezidenta republiky s ostatními vrcholnými státními institucemi ČR a svá následující setkání s osobním tibetským přítelem organizoval s velkým taktem vůči ostatním politickým aktérům. I přes evidentní názorové neshody s např. KSČM, ODS a zejména Václavem Klausem, Havel přijímal zodpovědnost za svou roli a osvojil si kreativní formy diplomacie tak, aby nepůsobil problémy institucím jiným, zejména MZV.

Prezident Zeman v souvislosti s postojem ministra Hermana nechal (údajně jako odvetu) vyškrtnout příbuzného ministra J. Bradyho, který měl figurovat dle již předběžně oznámených seznamů mezi adepty pro státní vyznamenání. Odmítnutím Bradyho se veřejné mínění masivně obrátilo proti Hradu a ještě přitížilo pozici čtyř signatářů vládního pročínského prohlášení. Z pohledu veřejného mínění tak sblížení s Čínou zcela propadlo a bylo interpretováno obecně jako div ne fiasko. Dohrou politizace přijetí dalajlamy bylo zrušení podpisu dohody o dodávkách mléčných výrobků do ČLR, položku, o kterou ČR a další evropská státy vyjednávají již řadu let. Ministr zemědělství Marian Jurečka coby člen KDU-ČSL se stal pro čínskou stranu formálně neakceptovatelným reprezentantem ČR. Agrární a potravinářská komora v oficiálním prohlášení ministra činila zodpovědným za zmaření podpisu důležitého certifikátu.³⁴

Politizujícím aspektem, který se stal předmětem debaty politických aktérů, byla i kauza ekonomické bezpečnosti a otázky monitoringu finančních zdrojů dominantní čínské investorské skupiny CEFC. Že zpravodajská komunita bude se vstupem čín-

ských investic provádět monitoring, se v informovaných kruzích vědělo s předstihem řady let před objevením se CEFC. Premiér Sobotka odmítl při interpelaci (TOP 09) na toto téma v Poslanecké sněmovně, že by problém ekonomické bezpečnosti podceňoval, s odvoláním na nemožnost veřejně sdělovat obsah zadaných zpravodajských zpráv dle zákona.³⁵ Ještě nikdy nebyla doposud zmiňována souvislost zpravodajských služeb v souvislosti s Čínou, jako v tomto roce. Zatímco existence čínských zpravodajců v ČR je v informovaných kruzích diskrétně známa již řadu let a BIS ve zprávách pro veřejnost aktivity ruských a čínských zpravodajců obecně zmiňuje, v médiích se stala v poněkud amatérské podobě jedním z hlavních mediálních témat. Četná obvinění v médiích, že politické špičky ČR nedbají bezpečnostních rizik v souvislosti s CEFC, naráží na zákonná ustanovení, která povolují úkolovat české bezpečnostní služby jen explicitně na úrovni vlády a prezidenta. Představa, že Čína podnikne zpravodajskou invazi do nepřiliš důležité země tak nápadným a ekonomicky nákladným způsobem, vyjevuje nereálnost pražského konzervativního diskurzu, který však co do účinků na veřejnost slavil úspěchy.

Účast lobbistů stála od počátku česko-čínských vztahů počínaje devadesátými lety velmi aktivně poblíž politické reprezentace, v posledních třech letech se výrazně zaktivizovaly skupiny blízké ČSSD (Jaroslav Tvrđík, Jan Birke, Jan Kohout) a ODS (PPF, J&T, Penta). Získání šanghajské skupiny CEFC učinilo bývalého ministra za ČSSD J. Tvrđíka zatím mediálně nejviditelnější postavou české lobbistické scény s prominentní podporou prezidenta Zemana a špiček ČSSD (ministr Mládek a premiér Sobotka). Jakkoliv představovala Tvrđíkova aktivita největší podíl na dojednaných akvizicích a memorandech potvrzených toho roku na Hradě, média si jej v mimořádně personalizované podobě vybrala jako hlavní terč sekuritizační kampaně a osobních denunciací proto, že hlavním poskytovatelem kapitálu je CEFC.³⁶

Kromě již zavedené Česko-čínské komory (Smíšená komora česko-čínské spolupráce) a institucionalizovaného Investičního fóra, které se koná každý rok a které osobně zaštiťuje prezident Zeman, se objevily nové organizace. Vznikl nový think tank New Silk Road Institute (NSRI, Institut Nové hedvábné stezky) v čele s exministrem Kohoutem, dále i Česko-čínské centrum Univerzity Karlovy v Praze v čele s Milošem Balabánem. Kromě uvedených se objevily nově také New Silk Road Infrastructure a Development & Technology Association, v obou případech v čele s expremiérem Petrem Nečasem, a také poradní společnost New Silk Road Advisory, s lobbistou a bývalým konzulem (TOP 09) v Šanghaji Michalem Kuzmiakem. Není divu, že zmnožení česko-čínských think tanků budí oprávněné pochyby o jejich smysluplnosti a efektivitě, hodnocené nad rámec již existujících formátů Smíšené komory a Investičního fóra, nehledě na již dostatečně aktivní agendy 1+16 a mezivládní a mezi-regionální agendy, které v případě ostatních asijských partnerů nemají obdoby. Česká strana tak akceptuje specificky čínský styl byrokratického networkingu s podivně inflačními rysy a obtížnou pozicí před nevládně naladěnou veřejností.

DÁLŇNÝ VÝCHOD V ČESKÉ ZAHRAŇIČNÍ POLITICE: VEŘEJŇNÝ A MEDIÁLNÍ PROSTOR

Veřejný prostor: vetřelec před branami, ideologizace a zmatení mediální debaty

Způsob, jakým veřejná debata a média reagovaly na události sledovaného roku 2016, ve kterém dominovala čínská agenda, dal typicky nemnoho vědět o reálném stavu, zato bohatě vyjevil, jak aktéři prostřednictvím diskurzu stvrzují svou veřejnou identitu a jak se jim to daří. Z tohoto zorného úhlu si v problematickém strategickém partnerství s ČLR přišli všichni bohatě na své. Sociálně demokratický mainstream s prezidentem prezentují politický úspěch a prosazení ČR jako údajně vstupní bránu do Evropy pro čínský kapitál. První velká vlna čínských investic začala v daném roce postupně přicházet, i když to mainstreamová média běžně zpochybňovala, či dokonce popírala uváděním nekompletních údajů či manipulací komentářů a titulků.³⁷ Pravicová opozice zaujala svými morálními postoji – konzervativci, liberálové a ekologičtí liberálové odsoudili pletky s autoritářskou Čínou jako zradu tradice politiky mravních principů, koaliční lidovci se ostentativně stranili pročínské politiky a loajálně stáli za ministrem Hermanem pro jeho přijetí dalajlamy, zatímco koaliční ANO – zatím ještě bez pročínské ekonomické lobby – využilo snadné mediální příležitosti stát na straně protivládní většiny.

Střet o způsob české politiky vůči Číně současně vyjevil úroveň všech aktérů. Vláda a MZV jednaly v běžném evropském kontextu standardně,³⁸ nedokázaly však přesvědčivě uhájít před veřejností pragmatickou politiku, která je v evropském kontextu zcela obvyklá a dokonce i úspěšná. Prezident Zeman, který vlastní iniciativou politiku státu podporoval a také s předstihem sám tvořil, na sebe soustředil podezření, že jmenováním šéfa finanční skupiny CEFC svým poradcem ohrožuje bezpečnostní zájmy státu. V mediálních projevech se vedle již dříve proslulé cynické zmínky o „učení se v Číně jak stabilizovat společnost“ (interview pro CCTV v roce 2014)³⁹ ve sledovaném roce i nadále uchyloval k občasným kontroverzním tvrzením, tentokrát např. o tom, že EU a USA údajně omezují českou politiku vůči ČLR. Tato razantní prohlášení, kterými se M. Zeman snažil podtrhnout posun v české pozici od předchozí Nečasovy vlády, zmínil ve svém rozhovoru pro čínskou CCTV před příjezdem čínského prezidenta Si do Prahy.⁴⁰

S ohledem na nevstřícené reakce médií od počátku Sobotkovy vlády se dala gradace odporu proti pročínské politice čekat, přesto vývoj debaty v mnohém překvapil. Především vyhocením a mírou ideologizace do generalizující představy predátorského charakteru ČLR, podprahově spojující narativ o transkontinentálním projektu OBOR s asertivním chováním ČLR v teritoriálních sporech s některými sousedními asijskými státy. Toto spojení sugeruje zdání čínské globální expanze se záměrem rozšířovat politický vliv do prostoru Evropské unie. V mainstreamových médiích byl opakovaně dopřán prostor paranoidním náznakům přečeňujícím údajně čínské politické priority neúměrně nad rámec ekonomických cílů.⁴¹ Názorová skupina mediálně aktivních pražských sinologů se shoduje v představě, že ČR je slabým článkem uvnitř EU, prostřednictvím kterého netransparentní finanční skupina CEFC, vybavená politickými, zpravodajskými a vojenskými kontakty, hodlá vybudovat vlivovou

strukturu prostřednictvím médií, politických aktérů a bezskrupulózní finanční lobby. Formát 1+16 je uvnitř EU škodlivý. Toto se odehrává ve spojitosti s utužováním totalitního režimu, a s převládající rolí státu a jeho politických a bezpečnostních struktur, které se staví do souvislosti s bilaterální agendou s ČR.⁴² Tento zjednodušující narativ ignoruje dlouhotrvající a systematický zájem evropských zemí o Čínu, existující masivní ekonomickou agendu důležitých států EU a Velké Británie s ČLR a značnou relevanci jejich investičních a finančních agend (např. společný investiční fond EU a ČLR, tzv. Junckerův plán).⁴³ Zcela bez pozornosti nechává kontext srovnávací ekonomicko-strukturální, politickou a bezpečnostní diverzitu jak zemí V4, tak zejména geograficky blízkých států Německa a Polska, nemluvě o viditelně omezené relevanci ČR v EU pro zájmy ČLR. I přes kritickou odezvu médií a akademických kruhů v EU se kromě ČR s tak negativně podjatým diskurzem o Číně lze stěží setkat. Země EU vnímají i přes řadu kritických výhrad čínský projekt OBOR podrobněji a spíše pozitivně.⁴⁴

Úderný tón neokonzervativního narativu posiluje sdílená pochybnost, zda ČLR je vlastně ještě přijatelný partner. Mainstreamová média jako ČTV a ČRo neustále tematizují otázku lidských práv a modernizace čínské armády v souvislosti s jakýmkoliv jinými tématy, takže odchýlení se od lidskoprávní a bezpečnostní debaty je prakticky vzácné. Čína je takto vyličená jako totalitní země, představující pro ČR bezpečnostní riziko a komplikující element pro českou evropskou a transatlantickou vazbu.

Ideologizace debaty o Číně v domácím vnitropolitickém kontextu navíc prohlubuje konstrukci bezpečnostní hrozby ztotožněním ČLR s bývalým SSSR – tj. s totalitním státem vnímaným jako jednolitý aktér a evokováním anachronické představy bipolární soustavy, kde se demokratické Česko coby součást „Západu“ ocitá v pozici objektu ohrožovaného rozpínavou Čínou, kde údajně každý státní, polostátní i soukromý subjekt je podřízen moci. Neinformovaný příjemce takto alarmujícího zpravodajství nemusí vědět, že v asijském kontextu – a v případě ČLR zejména – není účast vojenských složek a politické krytí v obchodu s energetickými surovinami ničím neobvyklým a že tato již zavedená obchodní impéria uvnitř státu (např. Sinopec, Poly Group, CNOOC, CNPC) mají velmi specifickou autonomní pozici mezinárodních korporací, vydávajících akcie na světových burzách a nezřídka obchodujících s předními západními firmami. Existence rodinných dynastií a bohatých příbuzenských skupin ve spojení vysoké politiky, velkopodnikatelských kruhů a zbrojních lobby je v politických kulturách Dálného východu společným a nikoliv neobvyklým jevem. Nepotismus, vazby vládnoucí strany a velkého byznysu v Číně jsou stejně obvyklé, jako ve většině zemí Asie, včetně zemí formálně demokratických. Rodinný původ jihokorejské prezidentky Pak, dcery vojenského diktátora Pak Čong-hui (Park Chong-hee), předválečného projaponského agenta a lovce korejských komunistů, v České republice nikdo nekomentoval. Ve strategicky spřízněné Jižní Koreji se dech beroucí série skandálů a politických krizí, které v roce 2016 smetly prezidentku Pak, v českých médiích objevovala jen sporadicky. Pověst významného asijského investora v ČR našťastí neutrpěla, nejspíš proto, že se v ČR nevytvořila antikorejská lobby.

V debatách o tom, jak při netransparentním způsobu nabytí majetku šanghajského investora CEFC musely hrát roli politické a vojensko-zpravodajské konexe, se gene-

ralizující česká debata posunula k závěřům, že investiční projekty CEFC jsou obecně podezřelé a nebezpečné. Česká média v sekuritizační vlně zaměřené na CEFC čerpala převážně z investigativního webu *Hlidací pes* a triviálně neokonzervativního serveru *Sinopsis*, který vystupuje jako quasiakademická instituce (společný projekt Ústavu Dálňného východu FF UK a AkaMedia).⁴⁵ Upozornění na identitu a historii CEFC re-produkovaním reportů z amerického think tanku Project 2049 Institute⁴⁶ bylo určité zaslůžné, leč bez další přidané hodnoty, či náznaku vlastní fundované debaty,⁴⁷ která by problém postavila do evropského kontextu a osvětlila role českých a zahraničních regulatorních institucí, zato se stalo ideologickým hitem sezóny. Jakým způsobem a komu vlastně hrozí napojení ze striktně regulovaného finančního systému ČLR do nadnárodní (neregistrované v ČR) J&T s pobočkami v státech EU, ve Švýcarsku, Kanadě a v některých daňových rájích (Barbados), spíše na první pohled naznačuje ekonomická rizika pro čínskou stranu. V čem by měla být Česká republika přednostním objektem predátorských sil ČLR spíše než třeba strategicky důležitější Polsko, Maďarsko, balkánské státy, nemluvě o západních zemích EU, zůstalo nevysvětleno. Že má CEFC nejspíš politické jištění, je v ČR vyloženo jako senzace a bezpečnostní riziko. V tak zjiřtené atmosféře pak splyvá seriózní bdělost se zpolitizovaným mediálním narativem sekuritizační paniky.

Web *Sinopsis* také přišel s odhalením domnělé asijské koalice nedemokratických států jako rodičoho se protipólu demokratické EU a USA v hypotetické předzvěsti nové bipolarity. Čínský OBOR ve spojení se státy střední Asie a Ruskem tak v takové interpretaci vytváří platformu pro jakýsi nový eurasijský východní blok („*Evropa se rozpadá, Eurasie sílí*“ [...] „*Eurasie se suně na Západ*“),⁴⁸ který slabou EU ohrozí. S ohledem na momentální politické a ekonomické kapacity ČLR, na variabilní národní zájmy zainteresovaných asijských států, na vnitřní politickou a ekonomicko-strukturální diverzitu takového bloku, nemluvě o bezpečnostní nestabilitě na Středním východě, je taková představa zatím spíše ideologickým balastem. Hypotetický protizápadní blok bude těžko hledat spojující ideologické paradigma a pevnou politickou podporu Ruska a řady dalších států (Indie, Turecko), o strategických ekonomických prioritách ani nemluvě. Že se o tématu OBOR objevilo množství nových analýz po celém světě z akademického světa a odborných think tanků,⁴⁹ včetně velmi kritických reflexí z asijských států, se české debaty těžko dotkne, protože překračují ideologicky zkratkovitou kapacitu mediálně exponovaných aktérů.

Pro případ, že by ČLR realizovala záměr uskutečnit kampaň „intelektuální navigace“ (*zhili daohang*) prostřednictvím svých vlastních think tanků určených pro ideologicky nevstřičné státy formátu 1+16, „*kteřé jsou pod vlivem Západu*“,⁵⁰ má Česká republika, která tuto charakteristiku patrně splňuje, vybudované pevné zátarasy směrem k *de facto* mediální ostrakizaci Číny, jinde v evropské debatě prakticky neexistující. Vzhledem k reálným kapacitám českých umířněných pročínských think tanků v ČR, udržujících webové stránky o ekonomické a kulturní agendě, a jednoho Konfuciova institutu v Olomouci, lze zatím reálně očekávat spíše minimální, ne-li dokonce komicky kontraproduktivní efekty případné čínské propagandy na české veřejné mínění. Pro zpravodajské služby ČR je ovšem monitoring činnosti mimoevropských aktérů jistě dávno před rokem 2016 běžnou rutinou.

Pro méně vnímavou část populace bylo vytvořeno také ještě Informační centrum pro demokracii a lidská práva v Číně, mající poslání seznamovat veřejnost se situací v Číně. Sdružení ve spolupráci Národní galerie a nevládních organizací (např. Forum 2000, AI, Lungta) razantně zahájilo svou činnost výstavou o samoupalování tibetských mnichů *Plameny v tichu*. Ředitel NG Jiří Fajt, aktivní spoluúčastník besed nové instituce, sdělil u příležitosti jejího otevření, že „v Číně není zdravá kultura“.⁵¹ Drastická témata se objevují také v stále mohutnějším public relations hnutí Fa-lun-kung, který konflikt s čínským autoritativním státem mediálně zredukovalo na téma odebírání orgánů svým vězněným členům.

Vedle laciné sekuritizační paniky z nebezpečné Číny mezitím pročínská mediální fronta, včetně hlavy státu Zemana,⁵² zaplavila mediální prostor pokleslým narativem o feudálních poměrech v Tibetu v minulosti a blahodárné rozvojové politice Pekingů. Citace (často nepřiznaně) přejaté z ledabyle fabrikovaných příruček a oficiálních čínských zdrojů spíše nechtěně usvědčují propagandistický diskurz státních institucí ČLR z otevřeného kulturního rasismu (zaostalost, chudoba, útlak za teokratického režimu, kruté fyzické tresty jako např. vypíchávání očí).⁵³ Vedle zavedených médií to byly právě webové sociální sítě, které roztrousily oboustranně (pro- i antičínský) nekvalitní a zideologizovaný diskurz, který přispěl k zaplavení a zmatení veřejné debaty. Kdo sleduje českou mediální debatu o Číně, musel si v roce 2016, kdy vyvrcholil pročínský kurz vlády a prezidenta Zemana návštěvou prezidenta Si v Praze, všimnout rostoucí negativní generalizace a zhrubnutí mediálního narativu.

ZÁVĚR

Pokračující trend dobré pozice České republiky ve střední Evropě jako technologicky solidně vyspělé země s geograficky výhodnou lokací v blízkosti stabilního a prosperujícího Německa se kontinuálně v daném sledovaném období potvrdzoval. Rok 2016 byl ve znamení Číny a polarizace politiky v přístupu k ČLR. Úspěch v sblížení s ČLR je politickou opozicí a menšinovou částí veřejnosti, zejména médií a pražskou liberální společností, torpédován jako domnělé fiasko. V české veřejné debatě – kromě seminářů pořádaných pročínskými think tanky a lobbistickými skupinami s politickou záštitou prezidenta, ČSSD a KSČM – prakticky neexistuje pozitivní stanovisko k této agendě. I přes oprávněné kritické výhrady se v polarizovaném veřejném diskurzu vytrácí fakt, že stav bilaterální agendy s Čínou je historickým úspěchem. Nedocnění tohoto lze vysvětlit ideologicky podjatými médii, občasnými cynismy a profesionálními selháními public relations KPR, včetně hlavy státu samotné, a unikátním odtržením české debaty od evropského kontextu.

Převaha odpůrců pročínské politiky se projevuje v sílícím apelu vůči tzv. „zatahování ČR na Východ“, jehož stoupence lze najít i např. u osobností formátu Petra Pitharta, který hrozbu posunu na Východ zmínil ve svém jinak silném projevu ke studentům na Albertově 17. listopadu, apelujícím na demokratické hodnoty a varujícím před riziky vnitropolitického vývoje ČR.⁵⁴ Aktivizace opozičních stran a s nimi sympatizujícího občanského sektoru je doprovázena politizací některých státních kultur-

ních institucí, řady univerzit a středních škol, regionálních kulturních center a galerií. Jako pozitivum k neúměrně politizující kampani soustředěné na Čínu lze postavit na druhou stranu obecněji motivovanou aktivizaci občanské veřejnosti a široký zájem o demokratické hodnoty.

Politické sblížení s Čínou vyjevilo nedostatečnou připravenost české veřejnosti, médií a velké většiny účastníků české politické debaty na interakci s problematickou asijskou velmocí, k níž v Evropě s předstihem dospěla většina států jak bilaterálně, tak i v různých regionálních formátech i v samotném strategickém partnerství EU–ČLR. V českých médiích je tato vícestupňovitost ignorována, či v případě formátu 1+16 spíše jen shledána jako bizarní a nedomyšlené vykojení české diplomacie. S ohledem na autorovy osobní a pracovní kontakty s výzkumnými skupinami a institucemi v západní Evropě (ETNC, ECFR), zemí V4 i celé šestnáctky (univerzity a think tanky v těchto zemích), je české vnímání vztahů s ČLR zcela unikátní v nízké míře kvalifikované kritické reflexe a neúměrné ideologizaci, jež nedostatek argumentačně zdůvodněné reflexe nahrazuje ideologickou zkratkou a nekritickým přejímáním odkazů z konzervativních amerických médií a think tanků, které svůj zájem upírají spíše k potenciálně konfliktním regionům v Asijsko-pacifické oblasti, kde mají USA vlastní zájmy. Z pohledu členských zemí EU, a zejména evropských médií, je percepce formátu 1+16 také podezřívavá a kritická, avšak v případě více obeznámených aktérů (diplomaté, akademici) s výhradami bezproblémová, neboť akceptuje variabilitu agend zemí EU s Čínou.

Spor o politiku vůči Číně dokazuje, jak je česká společnost uzavřená do sebe a jak posuzuje vnější vztahy států prizmatem domácích poměrů. Součástí toho je malý zájem o dění v ostatních asijských státech a malá pozornost médií vůči nim, resp. nedostatečná kapacita zhostit se této agendy profesionálně a neideologicky. Typickým příkladem je neznalost poměrů v Severní a Jižní Koreji, kde se projevuje kromě prezentace bezpečnostních hrozeb a bizarního charakteru politické kultury KLDR nezájem a podcenění méně nápadných bezpečnostních rizik v ČR z těchto zemí pocházejících. Vnitropolitická krize v Jižní Koreji, zemi patřící k našim asijským strategickým partnerům, která vyústila v pád prezidentky Pak, zůstala zcela na okraji zájmu. Pozornost k ostatním zemím DV byla tak celoročně zastíněna čínskou agendou, která na sebe strhává ve značné většině velmi negativní pozornost.

Poznámky

- ¹ Autorovy konzultace v rámci think tanku ETNC, publicistika, analýzy publikované evropskými výzkumnými centry ze zmíněných zemí.
- ² Podrobněji viz Fürst, Rudolf (2016): *Funguje formát Čína + 16 postkomunistických států?* Policy paper. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2016. On-line: <http://www.iir.cz/article/funguje-format-cina-16-postkomunisticky-ch-statu>.
- ³ Vláda ČR: *Premiér Bohuslav Sobotka na pracovní cestě v Číně*, 21. 6. 2016. On-line: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/premier-sobotka-se-v-cine-zucastnil-dvou-summitu-a-podporil-oblasti-letectvi--zdravotnictvi-a-financniho-sektoru--146002/>.

- ⁴ Informační bulletin TECO, prosinec, 2016.
- ⁵ *European delegations arrive for the inauguration of the 14th-term president and vice president of the ROC*, 18. 5. 2016. Public Diplomacy Coordination Council. On-line: http://www.mofa.gov.tw/en/News_Content.aspx?n=1EADDCCFD4C6EC567&s=DE72178F9DD8D485; viz také Newsletter TECO. On-line: <http://www.roc-taiwan.org/uploads/sites/121/2016/06/newsletter-June-2016.pdf>.
- ⁶ *Chinese investment in Europe: record flows and growing imbalances*. Joint Report by MERICS and Rhodium Group, 2017. On-line: <http://www.merics.org/en/press-contact/press-releases/cofdi2017/>.
- ⁷ *Berlin uneasy about Beijing's growing clout in eastern, southern Europe*. South China Morning Post, 17. 2. 2017; Riles, Gabriel: *China with Trade Criticism*. Handelsblatt Global, 4. 11. 2016.
- ⁸ Godement, François–Kratz, Agatha (2015): *China: Taking stock before the Paris climate conference*. ECFR Publication, 23. 9. 2015. On-line: http://www.ecfr.eu/publications/summary/china_taking_stock_before_the_paris_climate_conference.
- ⁹ *Ekonomické dohody podepsané při příležitosti cesty presidenta ČLR do ČR*. Hrad.cz, 30. 3. 2016. On-line: <https://www.hrad.cz/file/edee/2016/03/seznam-dohod-20160330-234153.pdf>.
- ¹⁰ *Čínská CEFC kupuje podíl v Invii.cz. Brzy v Česku investuje 40 miliard korun*. Echo24, 23. 3. 2016. On-line: <http://echo24.cz/a/wPpwJ/cinska-cefc-kupuje-podil-v-inviicz-brzy-v-cesku-investuje-40-miliard-korun>.
- ¹¹ *Tvrdikovi Číňané spočítali utracené peníze. CEFC v Česku investovala 23 miliard*. Lidovky, 14. 11. 2016. On-line: http://byznys.lidovky.cz/tvrdikovi-cinane-spocitali-utracene-penize-cefc-v-cesku-investovala-23-miliard-1hk-/firmy-trhy.aspx?c=A161114_105557_firmy-trhy_pave.
- ¹² Rhodium Group, od osobního kontaktu autora.
- ¹³ *Čína se loni stala třetím největším obchodním partnerem Česka*. E15.cz. On-line: <http://zpravy.e15.cz/domaci/ekonomika/cina-se-loni-stala-tretim-nejvetsim-obchodnim-partnerem-ceska-1323338>.
- ¹⁴ *Udělit status tržní ekonomiky Číně? České firmy se neshodnou*. Businessinfo.cz. On-line: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/udelit-status-trzni-ekonomiky-cine-ceske-firmy-se-neshodnou-77977.html>.
- ¹⁵ *Slibovaná obří investice HTC v Brně se hroutí*. EuroZpravy.cz, 24. 8. 2016. On-line: <http://ekonomika.eurozpravy.cz/ceska-republika/129508-slibovana-obri-investice-htc-v-brne-se-hrouti/>.
- ¹⁶ *Tchaj-wan*. Informační bulletin TECO, Praha, 12/2016.
- ¹⁷ Jandourek, Jan: *Vítat čínského prezidenta jako Brežněva je prý taková asijská tradice. Tak to v Česku zvládneme*. Svobodné fórum, 24. 3. 2016. On-line: <http://forum24.cz/vitat-cinskeho-prezidenta-jako-brezneva-je-pry-takova-asijska-tradice-tak-to-v-cesku-zvladneme/>; *Proti čínskému režimu v Praze protestují stovky lidí, policie řeší potyčky*. ČT24, 29. 3. 2016. On-line: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1738921-proti-cinskemu-rezimu-v-praze-protestuji-stovky-lidi-policie-resi-potycky>.
- ¹⁸ *Vláda: Policie návštěvu čínského prezidenta zvládla*. E15, 30. 3. 2016. On-line: <http://zpravy.e15.cz/domaci/udalosti/vlada-policie-navstevu-cinskeho-prezidenta-zvladla-1283833>.
- ¹⁹ *Tuhý se omluvil za incident s tibetskou vlajkou na FAMU. Dva policisté čelí kárnému řízení*. iRozhlas.cz. On-line: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/tuhý-se-omluvil-za-incident-s-tibetskou-vlajkou-na-famu-dva-policiste-celi-karnemu-rizeni_201604112128_mskalicky.
- ²⁰ *Zaorálek o Číně: Musíme se chovat korektně, kvůli Hermanovi jsem se styděl*. ČT24 – Česká televize.
- ²¹ *Dalajlamu v Praze přijmou lidovci Herman a Bělobrádek*. Hospodářské noviny, 18. 10. 2016. On-line: <http://zahranicni.ihned.cz/c1-65480780-dalajlamu-v-praze-prijmou-lidovci-herman-a-belobradek>.
- ²² Viz on-line: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1939208-zakonodarci-se-v-senatu-pozdravili-s-dalajlamou-univerzity-vyvesily-tibetskou-vlajku>.

- ²³ Viz on-line: <http://www.dalajlama.websnadno.cz/-NAVSTEVY-v-Ceske-republice-1990-2016.html>.
- ²⁴ *Zaorálek přirovnal schůzku s dalajlámou k setkání s Henleinem, uznal chybu.* iDNES.cz, 1. 11. 2016. On-line: http://zpravy.idnes.cz/zaoralek-prirovnal-schuzku-s-dalajlamou-k-setkani-s-henleinem-za-zady-vlady-171-/domaci.aspx?c=A161101_145041_domaci_kop.
- ²⁵ *Je to hra o páteř naší země. Čínští komunisté si mě nekoupí, komentuje ministr Herman kritiku jeho setkání s dalajlámou.* Hospodářské noviny, 19. 10. 2016. On-line: <http://domaci.ihned.cz/1-65483550-je-to-hra-o-pater-nasi-zeme-vyjadreni-politiku-nerozumim-rika-ministr-herman>.
- ²⁶ *Společné prohlášení nejvyšších ústavních činitelů České republiky.* Hrad.cz, 18. 10. 2017. On-line: <https://www.hrad.cz/cs/pro-media/tiskove-zpravy/aktualni-tiskove-zpravy/spolecne-prohlaseni-nejvysich-ustavnich-cinitelu-ceske-republiky-12953>.
- ²⁷ Stuchlíková, Lucie–Dolejší, Václav: „*Měl to být tajný dopis. Hamáčka a Štěcha zaskočilo, že Hrad prohlášení o Číně zveřejnil*“. Seznam.cz, 27. 10. 2016. On-line: <https://www.seznam.cz/zpravy/clanek/mel-to-byt-tajny-dopis-hamacka-a-stecha-zaskocilo-ze-hrad-prohlaseni-o-cine-zverejnil-3527>.
- ²⁸ *Ředitelé státních kulturních institucí podpořili ministra Daniela Hermana.* ČTK, 2. 11. 2016. On-line: <https://operaplus.cz/reditele-statnich-kulturnich-instituci-podporili-ministra-daniela-hermana/>; <http://art.ihned.cz/divadlo/c1-65500290-herman-dopis-galerie-filharmonie-podpora>.
- ²⁹ Viz on-line: http://zpravy.idnes.cz/vyzva-k-obcanskemu-neklidu-dde-/domaci.aspx?c=A161028_122611_domaci_cen.
- ³⁰ Viz on-line: <http://www.bbc.com/news/world-europe-30455187>.
- ³¹ Viz on-line: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/the-pope/11357141/Pope-Francis-leaves-door-open-to-Dalai-Lama-meeting.html>.
- ³² Viz on-line: <https://www.welt.de/amp/english-news/article2011198/Dalai-Lama-meets-Germany-s-development-minister.html>.
- ³³ Viz on-line: <http://www.dalailama.com/news/post/1459-history-forgiveness-and-reconciliation-in-wroclaw-european-capital-of-culture-2016>.
- ³⁴ *Číňané s námi přestali mluvit. Potravináři se bojí o kontrakty za stovky milionů.* Aktuálně.cz, 3. 11. 2016. On-line: <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/cinane-s-nami-prestali-mluvit-potravinari-se-boji-o-kontrakt/r~faeaba2ea1b611e6871b0025900fea0>.
- ³⁵ Poslanecká sněmovna PČR: Interpelace poslance Daniela Korteho a odpověď premiéra Sobotky. 44. schůze PSP, 21. 4. 2016. On-line: <https://www.psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/044schuz/bqbs/b23423001.htm>.
- ³⁶ Lomová, Olga: *Politiky Čína okouzluje, ale firma investující v ČR má blízko k rozvědce, Tvrdík nic neví.* Aktuálně.cz. On-line: <https://video.aktualne.cz/dvtv/lomova-politiky-cina-okouzluje-ale-firma-investujici-v-cr-ma-r~ae65657ed3d911e584160025900fea04/>.
- ³⁷ „*Ze Zemanových slibů přitekly... jen dvě miliardy*“. Lidovky.cz, 27. 3. 2017. On-line: [http://byznys.lidovky.cz/cinske-investice-rok-pote-ze-slibu-jen-dve-procenta-fxg-firmy-trhy.aspx?c=A170326_214916_firmy-trhy_ELE; Rok po návštěvě strýčka Si se příliv investic nekoná. Lidovky.cz, 5. 5. 2017. On-line: \[http://ceskapozice.lidovky.cz/rok-po-navsteve-strycka-si-se-priliv-investic-do-ceska-nekona-pta-/tema.aspx?c=A170428_094022_pozice-tema_houd\]\(http://ceskapozice.lidovky.cz/rok-po-navsteve-strycka-si-se-priliv-investic-do-ceska-nekona-pta-/tema.aspx?c=A170428_094022_pozice-tema_houd\).](http://byznys.lidovky.cz/cinske-investice-rok-pote-ze-slibu-jen-dve-procenta-fxg-firmy-trhy.aspx?c=A170326_214916_firmy-trhy_ELE; Rok po návštěvě strýčka Si se příliv investic nekoná. Lidovky.cz, 5. 5. 2017. On-line: http://ceskapozice.lidovky.cz/rok-po-navsteve-strycka-si-se-priliv-investic-do-ceska-nekona-pta-/tema.aspx?c=A170428_094022_pozice-tema_houd)
- ³⁸ Napětí ze summitu EU–ČLR se v daném roce na české straně neprojevalo, premiér Sobotka ani MZV nevydali žádné veřejné prohlášení a Praha zůstala zcela stranou jakýchkoliv pročínských stanovisek ve sporu o souostroví Spratley, když rozhodnutí mezinárodní arbitráže v neprospěch Pekingů vyšlo právě v době summitu EU–ČLR v Pekingu.
- ³⁹ Interview prezidenta Zemana před návštěvou čínského prezidenta v ČR. CCTV, 28. 3. 2016. On-line: <http://news.cntv.cn/2014/10/29/VIDE1414595398290721.shtml>.
- ⁴⁰ *Zeman: Česko za Nečasovy vlády podléhalo USA a EU, už jsme opět nezávislí.* iDNES.cz, 28. 3. 2016. On-line: http://zpravy.idnes.cz/zeman-kritizoval-necasovu-vladu-ze-podlehala-eu-a-usa-pdp-/domaci.aspx?c=A160328_104240_domaci_jj.

- ⁴¹ Lomová, Olga: *Čínští investoři de facto nemají zatím zájem rozvíjet odvětví v zemi, kde investují*. Euro.cz. On-line: <http://www.euro.cz/byznys/olga-lomova-cinske-investice-v-cesku-nevede-obchodni-zajem-1267283>.
- ⁴² Viz série článků na webu Sinopsis, např. <https://sinopsis.cz/sinopsis/jedno-pasmo-jedna-cesta/>; <https://sinopsis.cz/dvojci-vedeni-cina-jako-vudce-noveho-svetoveho-poradku/>; <https://sinopsis.cz/dopis-z-ciny-pas-a-stezka-do-bazin/>; <https://sinopsis.cz/letadlova-lod-do-eurasie-2-ceska-republika-na-hedvabne-stezce/>; *Výmývání mozků po čínsku*. On-line: <http://nazory.ihned.cz/komentare/c1-65223920-vymyvani-mozku-po-cinsku>.
- ⁴³ Viz on-line: <https://www.euractiv.com/section/innovation-industry/news/brussels-clears-way-for-china-to-pour-billions-into-juncker-plan/>.
- ⁴⁴ Viz on-line: <https://www.merics.org/en/merics-analysis/merics-reports/europe-and-chinas-new-silk-roads/>.
- ⁴⁵ Viz on-line: <https://sinopsis.cz/sinopsis/>.
- ⁴⁶ Viz on-line: http://project2049.net/about_us.html.
- ⁴⁷ Lomová, Olga: *Čínské investice nevede obchodní zájem*. On-line: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/olga-lomova-cinske-investice-v-cesku-nevede-obchodni-zajem-73748.html>.
- ⁴⁸ Hála, Martin: *Evropa se rozpadá, Eurasie sílí*. Sinopsis.cz. On-line: <https://sinopsis.cz/evropa-se-rozpada-eurasie-sili/>.
- ⁴⁹ Např. v Evropě MERICS, Clingendael, Chatham House, ECFR, IFRI, Elcano, FIIA, PISM.
- ⁵⁰ Stanzel, Angela–Kratz, Agatha–Szcudlik, Justyna–Pavličević, Dragan: *China's investment in influence? The future of 16+1 cooperation*. ECFR, December 2016. On-line: http://www.ecfr.eu/publications/summary/chinas_investment_in_influence_the_future_of_161_cooperation7204.
- ⁵¹ Šafaříková, Kateřina: *V Praze vznikne centrum pro lidská práva v Číně*. Respekt, 28. 3. 2016; Klečková, Adéla: *V Číně není zdravá kultura, řekl ředitel Národní galerie Fajt při otevření centra zaměřeného na lidská práva v Číně*. Hospodářské noviny, 29. 3. 2016.
- ⁵² *Zeman na Žofinském fóru: O zlém Tibetu, hodné Číně a zbytečných sankcích*. Forum 24.cz. On-line: <http://forum24.cz/zeman-na-zofinskem-foru-o-zlem-tibetu-hodne-cine-a-zbytecnych-sankcich/>; iDNES.cz. On-line: http://hradec.idnes.cz/navsteva-milose-zemana-v-kralovehradeckem-kraji-fuk-/hradec-zpravy.aspx?c=A160401_105819_hradec-zpravy_the.
- ⁵³ Polemika tibetologa Martina Slobodníka s webovými hoaxy: *O tradičním Tibetu: propaganda versus fakta*. Manipulatori.cz, 6. 4. 2016. On-line: <http://manipulatori.cz/o-tradicnim-tibetu-propaganda-versus-fakta/>.
- ⁵⁴ *Ani se nenadějeme a můžeme být v objetí Východu, varoval studenty na Albertově Pithart*. Aktuálně.cz, 17. 11. 2016. On-line: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/zaplнены-albertov-slysel-i-nepriinou-kritiku-zemana-a-babise/r-3601e7d2acc911e6bea5002590604f2e/>.